

EVALUERING AF DET GRÆNSEOVERSKRIDENDE SAMARBEJDE MELLEM SØNDERJYLLAND OG SCHLESWIG

BILLEDKILDE: WWW.ITD.DK; GEORG CONSULTING (2021).

RAPPORT JUNI 2021

ORDREGIVER:

Region Sønderjylland - Schleswig
Regionskontor & Infocenter
Lyren 1
DK-6330 Padborg
T +45 74 67 05 01
F +45 74 67 05 21
www.region.dk/www.region.de

KONTAKTPERSON:

Peter Hansen

ORDRETAGER:

Georg Consulting
Immobilienwirtschaft | Regionalökonomie
Lerchenstraße 28a
22767 Hamburg
T +49 40 300 68 37 0
F +49 40 300 68 37 20
www.georg-ic.de

KONTAKTPERSON:

Achim Georg

UDARBEJDET AF:

Achim Georg
Dr. Stefan Osieja
Jonas Grass

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Baggrund	3
2	Evalueringsmetode	4
3	Mål og målopfyldelse	8
4	Samarbejdet mellem de politiske aktører	9
5	Det grænseoverskridende arbejdsmarked	11
6	Grænseoverskridende kulturelle aktiviteter	14
6	Sprog	16
7	Perspektiver	18

1 BAGGRUND

I 1997 aftalte repræsentanter for det daværende Sønderjyllands Amt, Stadt Flensburg, Kreis Schleswig-Flensburg og Kreis Nordfriesland at oprette en europæisk grænseregion med betegnelsen "Region Sønderjylland-Schleswig".

Aftalen blev ændret flere gange i årene derefter, senest i 2017. Den oprettede grænseregion er ikke et offentligt organ og således heller ikke en offentligretlig juridisk person. Regionen får heller ikke overdraget lovgivningskompetencer på bestemte områder, hvorfor den ikke kan udstede (sekundær) lovgivning. Regionen får ikke engang overdraget administrative kompetencer, hvorfor der blot er tale om et geografisk område, hvor de politiske aktører fra begge lande ønsker at samarbejde intensivt og langsigtet (jf. præambelen til *Aftalen om det dansk-tyske samarbejde i Region Sønderjylland-Schleswig*).

Samarbejdet, "som er båret af konstruktiv og tillidsfuld dialog" (jf. præambelen), er ganske vist ikke et mål i sig selv, men har som formål "at styrke udviklingen i den fælles grænseregion" og give den en vis økonomisk styrke og kulturel betydning, særligt med henblik på andre europæiske regioner og naboregioner. I den forbindelse skal udviklingen af regionen i første omgang fremmes ved at bringe de politiske aktører i de to lande tættere sammen, hvilket på sin vis er en forudsætning for yderligere tiltag til styrkelse af udviklingen i Region Sønderjylland-Schleswig. Her kan nævnes det grænseoverskridende arbejdsmarked og grænseoverskridende kulturelle aktiviteter. På et senere tidspunkt kan der også træffes øvrige foranstaltninger til fremme af udviklingen i grænseregionen.

Som led i evalueringen af samarbejdet i de seneste fem år vil det i første omgang blive undersøgt, hvorvidt de politiske aktører er blevet bragt (tættere) sammen. I forlængelse heraf vil det grænseoverskridende arbejdsmarked og de grænseoverskridende kulturelle aktiviteter blive analyseret.

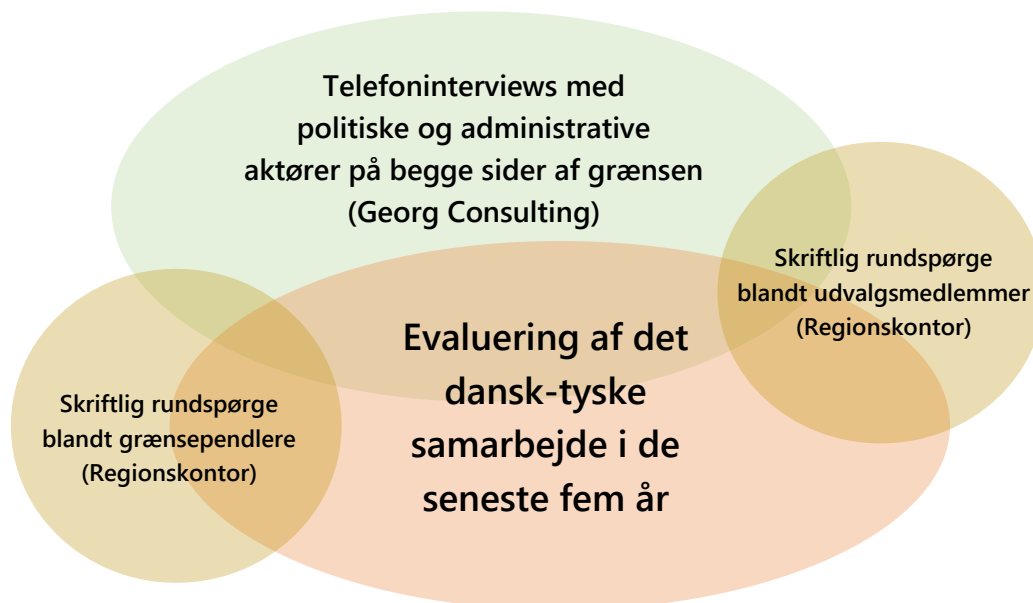
2 EVALUERINGSMETODE

Som nævnt ovenfor, skal regionen opnå en vis økonomisk styrke og en vis kulturel betydning, og det skal ske ved at udvikle regionen, hvor det at bringe de politiske aktører tættere sammen, et grænseoverskridende arbejdsmarked og et grænseoverskridende kulturrum udgør selve denne udvikling. Alle disse tre elementer skal evalueres, idet evalueringen er baseret på respondenternes vurderinger. Hvis vurderingerne måtte afgive fra hinanden, anses den vurdering for "rigtig", som kvantitativt vejer tungest.

Der er foretaget telefoninterviews med repræsentanter for de politiske og administrative institutioner i grænseregionen. Til det formål er der på forhånd blevet udviklet overordnede spørgsmål inddelt efter indsats- og emneområder, som de interviewede har fået tilsendt forud for telefoninterviewet. Interviewene er foretaget af Georg Consultings medarbejdere.

Desuden er resultaterne af skriftlige rundspørger, som Regionskontoret selv har foretaget, indgået i evalueringen. Grænsependlere samt medlemmer af *arbejdsmarkedsudvalget* og *udvalg for grænseregional udvikling* har deltaget i disse rundspørger.

FIG. 1: EVALUERINGSMETODE

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

Evalueringen bygger således på kvalitative vurderinger, idet kerneudsagnene bliver afspejlet i nærværende beretning. Telefoninterviewsene fandt sted i perioden maj 2021 til juni 2021.

De overordnede spørgsmål til brug for Georg Consultings telefoninterviews var bl.a. følgende:

Mål og målopfyldelse

- Beskriv kort udbyttet af det grænseoverskridende samarbejde f.eks. for kommuner, virksomheder, borgere og arbejdstagere.
- Er de mål, som regionen selv har fastlagt, blevet opfyldt i de seneste fem år?
- Hvad har været særlig positivt med hensyn til målopfyldelsen og/eller projekter og tiltag?
- Hvor har der muligvis været mangler?
- Opfylder formålet med det grænseoverskridende samarbejde og tiltagene de nuværende og fremtidige krav fra politikere, erhvervsliv og samfundet? (jf. spørgsmålene under "Udfordringer og nye temaer").

Politisk og administrativ dialog

- Hvordan vurderer du/I det grænseoverskridende politiske samarbejde i regionen? Hvad fungerer godt? Hvor er der evt. behov for optimering og for at sætte ind?
- Hvad vil der eventuelt skulle ændres eller forbedres ved organiseringen af det grænseoverskridende politiske samarbejde (strukturer, procedurer etc.)?
- Hvordan vurderer du/I fagudvalgenes arbejde (især arbejdsmarkedsudvalget og udvalg for grænseregional udvikling)? Har udvalgsarbejdet skabt konkrete resultater? Hvilke?
- Bør udvalgsarbejdet struktureres og/eller organiseres anderledes i fremtiden?
- Er der alternativer til udvalgsarbejdet? Hvis ja, hvilke?
- Hvordan vurderer du/I koordinationen med de centrale regeringsorganer i København, Kiel og Berlin? Hvad fungerer godt? Hvor er der forhindringer? Hvad kan forbedres?

Det grænseoverskridende arbejdsmarked

- Er arbejdsmarkedet i grænseregionen vokset tættere sammen i de seneste fem år?
- Hvilke primære grænsependlerbevægelser findes der? Er der i den henseende oplevet forandringer i de seneste fem år?
- Er der internt i grænseregionen en klar tendens til konkurrence om arbejdskraft/kvalificeret arbejdskraft? Ser du/I vindere og tabere?
- Hvad skal der til for at skabe yderligere integration af arbejdsmarkedet? Hvor ser du/I stilleskruer på regionalt plan?

- Hvordan vurderer virksomhederne et grænseoverskridende arbejdsmarked

Kommunikation og inddragelse

- Hvilket kendskab har kommunerne i regionen efter din/jeres mening til Regionskontorets og sekretariatets arbejde?
- Hvilket kendskab har virksomhederne i regionen efter din/jeres mening til Regionskontorets og sekretariatets arbejde?
- Er der et kommunikationsunderskud i grænseregionen?
- Hvad skal der til for at mindske eller afhjælpe et evt. kommunikationsunderskud?
- Er de hidtidige inddragelsesformater (udvalg, faggrupper, netværk) hensigtsmæssige? Er der mulighed for supplering eller koncentration?
- Er "det at grænseregionen skal vokse sammen" slået igennem eller blevet forankret hos borgerne, virksomhederne samt de politiske og kulturelle aktører i jeres kommune?
- Er jeres forventninger blevet opfyldt? Hvad er efter jeres mening positivt, hvad har efter jeres mening snarere været negativt?
- Hvor ser I fremadrettet et behov for at sætte ind

Udfordringer

- Overordnede udfordringer skaber et øget behov for handling i regionerne. De vigtigste overordnede udfordringer er f.eks. voksende digitalisering, ny mobilitet & omstilling af transportområdet, et stadig mere fleksibelt arbejdsmarked, ændringer inden for energi (energiomlægning) og klima (klimabeskyttelse).
- Bør sekretariatets arbejde fremadrettet i højere grad tage afsæt i de skitserede udfordringer, eller synes du/I, at den nuværende opgaveportefølje er tilstrækkelig?
- Hvilke af de skitserede overordnede udfordringer synes du/I er vigtige især med henblik på at få grænseregionen til at vokse tættere sammen?
- Har du/I yderligere forslag til temaer til sekretariatets arbejde?

Der er gennemført telefoninterview af en til to timers varighed med følgende:

Efternavn, fornavn	Funktion	Dato for interview
Status pr. 30. juni		
Hansen, Peter	Leder, Regionskontor	27.05.2021
Rüstemeier, Arne	CDU, formand for udvalg for grænseregional udvikling	28.05.2021
Handler, Jürgen	Formand, Verein Grenzgänger	30.05.2021
Tietje, Philipp	Næstformand i udvalg for grænseregional udvikling, Aabenraa Kommune	30.05.2021
Dr. Klatt, Martin	Forsker med indgående kendskab til grænselandet	31.05.2021
Neumann-Nee, Bodo	Formand for arbejdsmarkedsudvalget, SSW	31.05.2021
Ueckermann, Manfred	CDU, Kreisvorsitzender Nordfriesland, bestyrelsesmedlem	31.05.2021
Kennel, Erik	Næstformand i Kulturudvalg Sønderjylland-Schleswig	31.05.2021
Dr. Schack, Michael	IHK Flensburg	31.05.2021
Schmidt, Claus	Direktør, UdviklingsRåd Sønderjylland	01.06.2021
Andresen, Thomas	Bestyrelsesmedlem, borgmester i Aabenraa Kommune	02.06.2021
Jensen, Preben	Bestyrelsesformand, Venstre	02.06.2021
Lange, Simone	Næstformand i bestyrelsen, Oberbürgermeisterin i Flensburg, SPD	02.06.2021
Olsen, Anne-Mette	Kulturkoordinator, Regionskontor	03.06.2021
Thrane, Kjeld	Formand for Kulturudvalg Sønderjylland-Schleswig, Konservative	03.06.2021
Kristensen, Jeppe	Forvaltning, Region Syddanmark	07.06.2021
Petersen, Karsten Uno	Regionsråd, Region Syddanmark	23.06.2021

3 MÅL OG MÅLOPFYLDELSE

Ifølge tilkendegivelser fra næsten alle interviewede er de mål, som regionen selv har fastlagt, blevet opfyldt. Netværksarbejdet er generelt blevet bedre og mere intensivt i de senere år.

På grund af covid-19-pandemien har udvekslingen og netværksarbejdet dog mistet intensitet i de seneste to år. Erfaringerne med pandemien vil dog have en motiverende effekt på det fremtidige grænseoverskridende samarbejde forlyder det enstemmigt fra respondenterne.

Generelt er der mere samarbejde og udveksling end for fem år siden. De relevante aktører har efterhånden fået opbygget gode netværk med hinanden. Især er den politiske udveksling blevet styrket. Alligevel ses der tydelige forskelle på samarbejdet i grænseregionen, hvor udvekslingen er god i den østlige del af grænseregionen. I den vestlige del er der til gengæld plads til forbedringer. Desuden kan det konstateres, at jo længere væk en kommune ligger fra grænsen, desto mindre intensiv er samarbejdet eller den grænseoverskridende udveksling.

TABEL: QUICK-FACTS

	
<ul style="list-style-type: none">▪ Den grænseoverskridende udveksling er blevet mere intensiv.▪ Aktørernes har fået opbygget langt bedre netværk end for fem år siden.▪ Der er nu også gode personlige kontakter.▪ Især de grænsenære kommuner har en mere intensiv udveksling.▪ Erfaringerne med bekæmpelsen af covid-19-pandemien vil have en motiverende effekt på det fremtidige samarbejde på begge sider af grænsen.	<ul style="list-style-type: none">▪ Samarbejdet i den vestlige del af grænseregionen er mindre intensivt.▪ Kommuner beliggende længere væk fra grænsen er mindre stærkt engageret.

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

4 SAMARBEJDET MELLEM DE POLITISKE AKTØRER

Samarbejdet på politisk og administrativt plan findes utvivlsomt, hvilket både bestyrelsen og de forskellige udvalg, der er blevet nedsat og både har danske og tyske medlemmer, er gode eksempler på. Samarbejdet er kendetegnet ved, at man nærmer sig hinanden på en tillidsfuld måde, og ved en åben og respektfuld dialog, hvorfor det betegnes som godt el-

ler meget godt af alle aktører.

Respondenterne mener, at det er uproblematisk, at aktørerne ikke har fælles modersmål, og at det ikke er til ulempe for samarbejdet. Men gensidige sprogkundskaber anses for at være nøglen til kommunikation. Det er dog ikke kun måden, der samarbejdes på, der bliver vurderet positivt eller meget positivt, men også mødefrekvensen og sammensætningen særligt med henblik på udvalgene. Enkelte udtrykker dog kritik af, at de truffne beslutninger og aftaler ikke i tilstrækkelig grad bliver formidlet videre til de øvrige politikere i regionen eller ikke tilstrækkeligt hurtigt.

Et samarbejde på politisk og administrativt plan, der som helhed bliver oplevet som værende godt, dvs. både i kvantitativ og kvalitativ henseende, er imidlertid ikke ensbetydende med, at det forløber helt uden vanskeligheder. For det første er der forskelle, hvad kompetencerne angår. En dansk borgmester har f.eks. andre kompetencer end en tysk borgmester. For det andet er måden at gøre tingene og at arbejde på forskellig: Hvor tyskerne først handler, når der ikke længere ses at være (juridiske) betænkeligheder ved handlingen, så handler danskerne, også selv om der måtte næres betænkeligheder, fordi de vurderer, at det, der kan opnås med handlingen, er mere relevant end at gøre sig betænkeligheder.

Et samarbejde på politisk og administrativt plan, der bliver oplevet som værende godt, er heller ikke ensbetydende med, at man kan opnå alt, hvad man ønsker. Selv om aktørerne kan være nok så enige om, hvad der skal gøres og opnås, så mangler de ofte kompetencen til at handle, hvorfor de er henvist til at forelægge deres sager for de ansvarlige instanser i Kiel, Berlin og/eller København. Et eksempel på det er den genindførte grænsekontrol på dansk side som følge af flygtningekrisen og pandemien, der ses som et tilbageslag for regionens udvikling. Alene på grund af de vanskelige juridiske problemer, der vil være forbundet hermed, kan det ikke forventes, at der fremadrettet bliver afstået kompetencer til institutionerne i grænseregionen. Mulighederne og potentialet i det grænseoverskridende samarbejde vil i langt højere grad skulle tænkes ind i de overordnede politiske instansers overvejelser.

TABEL: QUICK-FACTS

	
<ul style="list-style-type: none">▪ Der er en åben og respektfuld dialog med partnerne i nabolandet.▪ Positivt udvalgsarbejde (jf. nedenstående ekskurs)	<ul style="list-style-type: none">▪ Der er forskellige kompetencer på kommunalt plan.▪ Tyskerne er mindre pragmatiske end danskerne.▪ De overordnede instanser har for lidt forståelse for grænseregionen og det dansk-tyske samarbejde.▪ Den genindførte grænsekontrol er restriktiv i forhold til det grænseoverskridende arbejdsmarked.

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

Ekskurs: Udvalgsarbejdet

Udvalgsmedlemmernes vurdering var ligeledes meget positiv. Der var ingen forskelle i vurderingen af de to forskellige udvalg. Respondenterne fandt, at målene med udvalgsarbejdet er blevet opfyldt. Udvalgenes sammensætning understøtter målopfølgningen. Den valgte arbejdsmåde er hensigtsmæssig og mødefrekvensen vurderes at være passende. Turnusmæssigt skift af det organisatoriske ejerskab i udvalgene vurderes ligeledes positivt. Respondenterne giver udtryk for, at udvalgsarbejdet skaber merværdi.

5 DET GRÆNSEOVERSKRIDENDE ARBEJDSMARKED

Mens danskernes interesse for det tyske arbejdsmarked er begrænset, så er tyskernes interesse for det danske arbejdsmarked til gengæld mere udtalt. Det ses ved, at væsentligt færre danskere pendler til en tysk arbejdsplads end omvendt. P.t. pendler kun ca. 600 danskere til Tyskland, mens ca. 12.000 tyskere pendler til Danmark. Forholdet er således ca. 1:20. Det vil sige, at når én dansker arbejder i nabolandet,

så arbejder 20 tyskere i nabolandet. Denne skævvridning er imidlertid ikke noget nyt fænomen, men har kunnet ses i mange år, især siden bank- og finanskrisen i 2008/2009. Umiddelbart efter finanskrisen, dvs. i 2010, pendlede endnu flere tyskere godt nok til Danmark for at arbejde, nemlig ca. 18.000. I den forbindelse skal det bemærkes, at grænsependlerne ikke udelukkende er arbejdstagere (i arbejdsretlig forstand), men også selvstændige erhvervsdrivende, der regelmæssigt leverer deres ydelser i nabolandet.

Viljen til at arbejde i nabolandet fremkaldes først og fremmest af økonomiske faktorer. Tyske arbejdstagere føler sig således tiltrukket af bedre muligheder på et dansk arbejdsmarked præget af lav ledighed og af højere lønninger. For tyske selvstændige erhvervsdrivende er større vederlag sammenlignet med i Tyskland attraktive. For de (få) danskeres vedkommende, som arbejder i Tyskland, ønsker en overvejende del at være til stede på det tyske marked. Viljen til at arbejde i nabolandet fremkaldes kun i ringe grad af andre faktorer end økonomiske.

Pendling til Danmark begunstiges af, at der i den danske del af Region Sønderjylland-Schleswig findes mange arbejdspladser i industrien, hvor de sproglige krav til tyske arbejdstagere ikke er så høje som f.eks. i serviceerhvervene. Det betyder i sidste ende, at det at arbejde i Danmark er betinget af et arbejdsmarked, som både er økonomisk interessant og strukturelt fordelagtigt for tyske arbejdstagere.

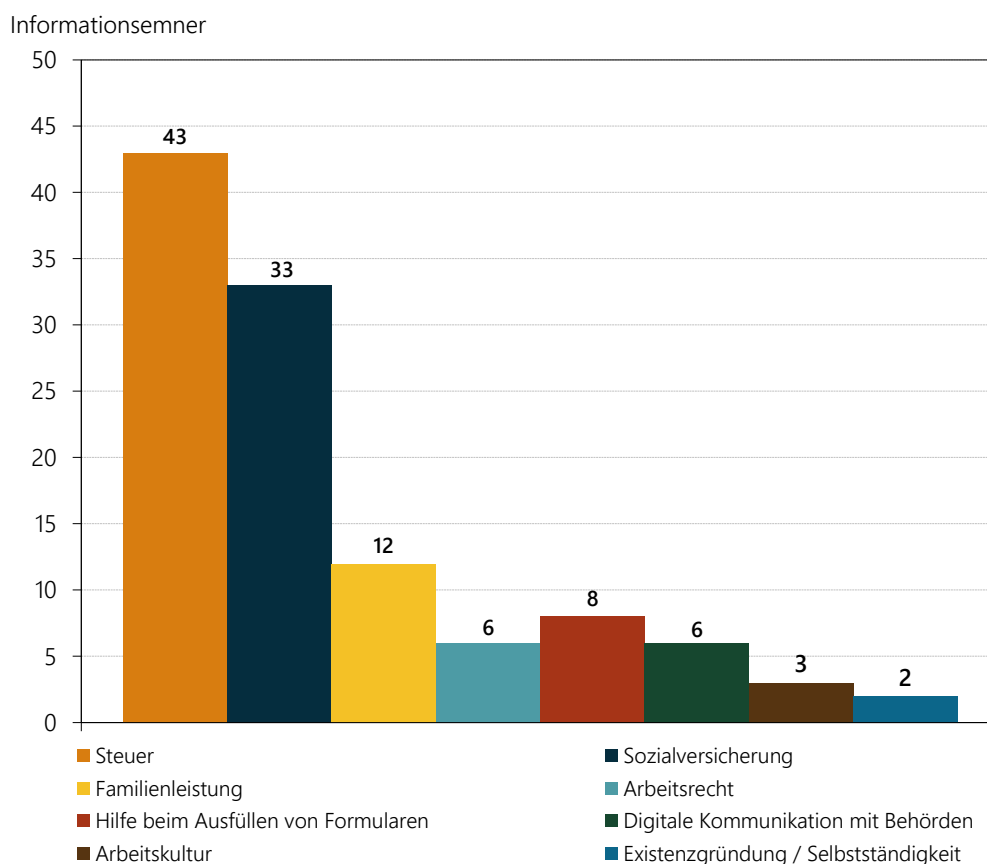
Der skal skelnes mellem en vilje til at arbejde i Danmark og kendskab til det danske arbejdsmarked, som på sin vis er en præmis for det første. Arbejdspladserne markedsføres ikke af en administrativ institution under regionen, men af virksomhederne selv, hvorfor matching mellem søgende virksomheder og søgende arbejdstagere sker uden form for statslig hjælp.

Det betyder så, at de administrative og politiske institutioner, der er skabt som led i oprettelsen af den grænseoverskridende region, ikke spiller nogen rolle med hensyn til kendskab og vilje, eller i det mindste ikke nogen afgørende rolle. Alligevel yder de et vigtigt bidrag til at implementere viljen til at arbejde i nabolandet, altså til faktisk (og ikke kun villet og tilstræbt) grænsependling. Regionkontor & Infocenter hjælper således (kommende) grænsependlere med at implementere deres vilje ved at stille information om forskellige spørgsmål med relation til grænsependling til rådighed.

Der efterspørges især information om beskatning og social sikring. Regionkontor & Infocenters store kendskabsgrad - 90 procent af de i alt 51 adspurgte grænsependlere

kender det – er udtryk for dets betydning for grænsependlerne. Mens der ikke foreligger tilkendegivelser om, hvordan grænsependlerne vurderer Regionskontor & Infocenters arbejde, så foreligger der udsagn om, hvordan grænsependlerne vurderer mulighederne for at kontakte det. Mulighederne for at rette skriftlig henvendelse, telefontiderne og de lokale træffetider for vejledning anses således i vid udstrækning for at være tilstrækkelige. Der ytres blot ønske om at få forlænget muligheden for telefonisk henvendelse og de lokale træffetider for vejledning til kl. 18 to dage om ugen.

FIG. 2: INFORMATIONSEMNER

© Georg Consulting

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

Skat

Familieydelse

Hjælp til udfyldelse af formularer

Arbejdskultur

Social sikring

Arbejdsret

Digital kommunikation med myndigheder

Iværksætter / starte selvstændig virksomhed

Især de tyske grænsependlere benytter sig af Regionskontor & Infocenters tilbud.

TABEL: QUICK-FACTS

	
<ul style="list-style-type: none">▪ Høj kendskabsgrad for Regionskontor & Infocenter▪ Regionskontor & Infocenter dækker informationsbehovet godt af.▪ Gode muligheder for telefonisk og skriftlig henvendelse	<ul style="list-style-type: none">▪ Manglende vejledningstider til kl. 18.00 på enkelte dage

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

Mens Regionskontor & Infocenter stiller nødvendig information til rådighed for den enkelte (kommende) grænsependler og således yder et bidrag til (faktisk) grænsependling, så yder arbejdsmarkedsudvalget et bidrag til (faktisk) grænsependling ved - i det omfang det har kompetence hertil - at nedbryde mobilitetsbarrierer, som samtidig berører alle grænsependlere.

Sammenfattende kan det slås fast, at viljen til at arbejde i nabolandet fremkaldes af omstændigheder, som ikke har noget med oprettelsen af Region Sønderjylland-Schleswig at gøre. Tyskernes interesse for at arbejde i Danmark er således først og fremmest fremkaldt af de mere fordelagtige økonomiske forhold i nabolandet. Men oprettelsen af regionen med etableringen af arbejdsmarkedsudvalget og Regionskontor & Infocenter yder et vigtigt bidrag til implementeringen af viljen og således til (faktisk) grænsependling.

6 GRÆNSEOVERSKRIDENDE KULTURELLE AKTIVITETER

Landegrænser har i fordums tider været genstand for forandringer og flytninger som følge af politiske be-
givenheder. Det kan man også se talrige eksempler
på i Europa i en ikke så fjern fortid. Et forandret græn-
seforløb (sammenlignet med tidligere) ses f.eks. ikke
kun ved den slovensk-italienske og tysk-franske
grænse, men også ved den dansk-tyske grænse. En
følge af et forandret grænseforløb er typisk, at en

(lille) del af befolkningen bor og lever i det tidligere naboland, som nu er "deres" land.

Sådan er situationen også ved den dansk-tyske landegrænse: For 100 år siden blev
grænsen fastlagt således, at der i dag findes et dansk mindretal på tysk side og et
tysk mindretal på dansk side. Disse etniske mindretal bliver respekteret i begge lande.
I Danmark findes der således skoler og børnehaver, hvor der bliver talt tysk. Men det
er også det danske og tyske mindretal, som har været initiativtagere til den kulturelle
udveksling, som i mellemtiden bliver fremmet af tredjepart. Det nedsatte Kulturud-
valg yder således et vigtigt bidrag til den grænseoverskridende kulturelle udveksling
ved ikke kun at igangsætte projekter, men også bevilge de midler til dem, som bliver
stillet til rådighed gennem *Interreg*.

Som et eksempel på et grænseoverskridende kulturelt projekt kan nævnes et *musikpro-
jekt*, hvor syv musikskoler fra grænseregionen og *folkBALTICA* Ensemblet samarbei-
der. De koncerter og øvrige musikarrangementer, som bliver afholdt en gang om året
i en dansk eller tysk værtsby, fremstår som et højdepunkt i samarbejdet.

De forskellige grænseoverskridende projekter bliver efterhånden opfattet som en
selvfølge, hvorfor målet med et grænseoverskridende kulturrum til en vis grad vur-
deres at være opfyldt. Men der er også ytret ønske om ikke kun at etablere det græn-
seoverskridende kulturrum gennem projekter, men også på andre måder. Det er dog
fortsat åbent, hvordan det skal ske.

Besættelse af arbejdspladser på kulturområdet med folk fra nabolandet er bestemt
en sådan anden måde at konstituere et grænseoverskridende kulturrum på. Denne
vej slår man tilsyneladende også med succes ind på, da flere stillinger end tidligere
nu besættes af "naboen". Det er endvidere blevet påpeget, at det grænseoverskri-
dende (kultur-)rum på sin vis kun er vokset sporadisk sammen gennem projektarbei-
det og skal bringes endnu mere sammen ved at inddrage massen. Respondenter
foreslår, at det f.eks. kan opnås gennem øgede grænseoverskridende fritidsaktiviteter
såsom organiserede byvandring, museumsbesøg etc. i nabolandet, hvilket dog
også vil kræve en større reklameindsats over for befolkningen.

TABEL: QUICK-FACTS

	
<ul style="list-style-type: none">▪ Der findes talrige grænseoverskridende kulturelle projekter.	<ul style="list-style-type: none">▪ Det er fortrinsvis mindretallene, der er drivkraften i det grænseoverskridende kulturelle samarbejde. Der savnes et bredere grundlag for det kulturelle samarbejde.

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

7 SPROG

En god sproglig forståelse anses for en præmis for et godt samarbejde. Men for at forstå hinanden, skal der ikke tyes til et sprog, der ikke bliver talt i regionen, som f.eks. engelsk.

Det handler i højere grad om at lære nabosproget. For at nå det mål, fremmes nabosproget i uddannelsesinstitutioner. I danske skoler i grænseregionen er tysk således et obligatorisk fag allerede på de lavere klassetrin og er her mere udbredt som undervisningsfag end i skoler i andre dele af Danmark. Politikerne opfordres også til at sørge for, at der er mere tyskundervisning i skolerne.

Desuden skal projekter i børnehaver, skoler og på universiteter være med til at vække interessen for nabosproget, idet der til dels bliver anvendt undervisningsmateriale på nabosproget. Den dansk-tyske lærerkonference understreger på sin vis nabosprogets betydning i skolerne i grænseregionen.

Foruden (offentlige) uddannelsesinstitutioner giver mange virksomheder også deres udenlandske medarbejdere mulighed for at lære beskæftigelseslandets sprog. Mange tyske arbejdstagere får således tilbudt et sprogkursus af deres danske arbejdsgiver.

Mens de forskellige indsatser har medført, at antallet af tyskere med gode dansk kundskaber er steget, så lader de ikke til at have haft den ønskede succes i forhold til danskerne. Nogle danskere lærer ganske vist også tysk, men tendensen er faldende.

Sammenfattende kan det siges, at der på baggrund af de tiltag, der er truffet i uddannelsesinstitutioner (børnehaver, skoler, universiteter), og regelmæssige projekter med henblik på at lære nabosproget samt de sprogkurser, der bliver tilbudt i nogle virksomheder, er tale om selektiv sprogfremme. Sprogfremme af mere generel karakter findes ikke.

Man bør måske overveje et mere bredt sprogtilbud. Men det vil dog fortsat være tvivlsomt, om sprogtilbud er nok til at vække interessen for nabosproget. Det gælder især for Danmark, hvor interessen for tysk har været vigende i årevis. Den faldende interesse for et sprog er i reglen betinget af en faldende interesse for landet generelt, hvilket kan have forskellige årsager som f.eks. landets manglende økonomiske, turistmæssige eller kulturelle attraktivitet.

TABEL: QUICK-FACTS

	
<ul style="list-style-type: none">▪ Selektivt tilbud om at lære nabosproget.▪ Mindretallene taler typisk begge sprog godt.	<ul style="list-style-type: none">▪ Der findes ikke noget bredt, alment sprogfremme af nabosproget.▪ Interessen for nabosproget er vigende.

KILDE: GEORG CONSULTING (2021).

8 PERSPEKTIVER

Som helhed vurderer respondenterne oprettelsen af Regionskontor & Infocenter og det udførte arbejde meget positivt. Regionskontoret udfører sine opgaver meget godt.

Man har efterhånden fået opbygget gode netværk på begge sider af grænsen, hvilket bør udbygges yderligere, da der stadigvæk er et stort potentiale i samarbejdet, særligt omkring fælles projekter. Generelt kan det grænseoverskridende samarbejde in-

tensiveres, hvorfor Regionskontorets arbejde også vil være nødvendigt i fremtiden. P.t. kan tilgangen til det grænseoverskridende samarbejde beskrives som en top-down-tilgang, og for fremtiden vil en bottom-up-tilgang skulle prioriteres højere. Det ville også være hensigtsmæssigt i højere grad at inddrage og aktivere grænsekommuner fra anden og tredje geled (geografisk).

Det grænseoverskridende samarbejde bør være mere end blot politisk udveksling, grænseoverskridende netværksarbejde og information af grænsependlere. I den forbindelse kunne Regionskontoret udbygges yderligere, særligt i forhold til de tværgående udfordringer.

Såfremt den politiske vilje er til stede, kunne Regionskontoret varetage en funktion som "grænseoverskridende udviklingsagentur" med øget fokus på konkrete "fremtidsprojekter". Videreudviklingen af Regionskontoret vil imidlertid forudsætte tilsvarende økonomiske bevillinger samt personaleressourcer.

Grænseregionen står over for de samme udfordringer på begge sider af grænsen som f.eks.:

- voksende digitalisering
- ændringer på arbejdsmarkedet
- ny mobilitet
- energiømlægning
- klimabeskyttelse

For fremtiden vil disse emner optage virksomhederne og borgerne i grænseregionen langt mere end i dag. En videreudvikling af Regionskontoret til en slags udviklingsagentur vil derfor være tæt forbundet med disse emner.